

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

РОБОЧА ПРОГРАМА

З ВИРОБНИЧОЇ (АСИСТЕНТСЬКОЇ) ПРАКТИКИ

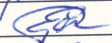
Факультет	Біології, географії і екології
Галузь знань	09 Біологія
Спеціальність	091 Біологія
Освітньо-професійна програма	Біологія
Курс	2м
Форма здобуття освіти	денна

Програма розроблена:

1. Сидорович М.М., професор, доктор педагогічних наук
2. Гасюк О.М., доцент, кандидат біологічних наук
3. Лановенко О.Г., доцент, кандидат сільськогосподарських наук
4. Шкуропат А.В., доцент, кандидат біологічних наук
5. Головченко І.В., доцент, кандидат біологічних наук
6. Спринь О.Б., доцент, кандидат біологічних наук

Затверджена на засіданні кафедри біології людини та імунології

Протокол від «27» серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри Гасюк О.М.

«27» серпня 2019 року

Вступ

Виробнича (асистентська) практика є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, яка проводиться для студентів денної форми навчання II курсу спеціальності 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини), 091 Біологія. Практика проводиться в 3 семестрі та її тривалість складає 8 тижнів.

Базою проходження практики студентів-магістрантів є випускові кафедри – кафедра біології людини та імунології та кафедра ботаніки.

Всі завдання, що передбачені програмою виробничою (асистентської) практики магістрантами виконуються на базі академічних груп студентів I, II та III курсів. Виробнича практика є важливою частиною навчально-виховного процесу, в ході якого відбувається безпосереднє поєднання та реалізація теоретичних знань, що отримують студенти на заняттях, з практичною діяльністю студентів в якості педагогів. Це дозволяє, з одного боку, закріпити й поглибити знання теорії, а з іншого – набути вміння й навички, необхідні для майбутньої самостійної роботи.

Мета та завдання

Метою виробничої (асистентської) практики є оволодіння студентами сучасними методами, формами навчально-виховної роботи у вищих закладах освіти, формування в них професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових і виробничих умовах, виховання інтересу до професії, потреби систематично поновлювати свої знання і творчо їх застосовувати в практичній діяльності, вивчення та використання передового й новаторського педагогічного досвіду.

Мета і завдання виробничої (асистентської) практики.

Виробнича практика є складовою професійної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти завершальним етапом практичної підготовки студентів університету до професійно-педагогічної діяльності. Основною метою даної педагогічної практики є закріплення педагогічних навичок, здобутих при отриманні першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, вдосконалення знань, необхідних для роботи у вищих навчальних закладах, формування вмінь застосовувати їх у навчально-виховному процесі під час виконання функцій викладача.

Основні завдання практики:

- поглиблення і розширення теоретичних знань зі спеціальних і психолого-педагогічних дисциплін, набутих студентами, застосування їх у вирішенні конкретних педагогічних завдань під час проходження практики;
- формування у студентів-магістрів психолого-педагогічних і методичних умінь викладання відповідних навчальних дисциплін у системі вищої школи;
- вироблення вмінь організації основних форм навчання у вищій школі, застосування сучасних технологій і методик навчання;
- формування вмінь професійного і педагогічного спілкування зі студентською аудиторією;
- виховання в магістрів досвіду викладацької роботи, морально-етичних якостей викладача вищої школи, індивідуального творчого стилю педагогічної діяльності, потреби в самоосвіті.

Досягнення виробничою практикою заявленої мети передбачає формування та закріплення компетентностей, сформованих при оволодінні матеріалом освітніх компонент програми:

Загальні компетентності:

- Здатність до пошуку та аналізу інформації (необхідної в науково-дослідній, виховній та освітній діяльності) з використанням різних джерел, у т.ч. результатів власних досліджень (наукових та педагогічних).
- Здатність генерувати нові ідеї (під час педагогічної та науково-дослідної діяльності).
- Здатність до комунікації у професійній діяльності, (навчальній, науково-дослідній) у т.ч. на міжнародному рівні (пряме спілкування, дистанційне web-спілкування).
- Здатність виконувати професійні функції (науково-дослідні, педагогічні, виховні) і проводити дослідження на відповідному рівні у галузі біологічних наук і на межі предметних галузей (зокрема, психолого-педагогічні дослідження студентів).
- Здатність діяти із дотриманням морально-етичних норм професійної (науково-дослідної, педагогічної) діяльності і необхідності інтелектуальної чесності.
- Здатність до прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах (зокрема, в умовах психологічного напруження), що потребує застосування нових підходів та прогнозування.
- Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу інформації в галузі біології (науковий та навчальний матеріал з різних напрямків біологічних наук) і на межі предметних галузей.
- Здатність користуватися сучасними інформаційними технологіями (під час науково-дослідної та педагогічної діяльності) та аналізувати інформацію в галузі біології і на межі предметних галузей.
- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо (під час спілкування з колегами-здобувачами, студентами, викладачами).

Фахові компетентності:

- Здатність застосовувати знання у професійній діяльності науковця-біолога та викладача-біолога з урахуванням новітніх біологічних та методологічних досягнень, у т.ч. для дослідницької роботи та педагогічної діяльності.
- Здатність використовувати знання й практичні навички в галузі біологічних наук та на межі предметних галузей для виконання професійних завдань (науково-дослідних, виховних, освітніх), у т.ч. для дослідження різних рівнів організації живих організмів, біологічних (та педагогічних) явищ і процесів.
- Навички аргументованого ведення дискусії та спілкування в галузі біологічних наук і на межі предметних галузей (в т.ч. в галузі методики освітнього процесу у ЗВО)
- Здатність на основі розуміння сучасних наукових фактів, концепцій, теорій, принципів і методів приймати рішення з важливих проблем біології, педагогіки і на межі предметних галузей.
- Здатність виконувати роботу (науково-дослідну, освітню, виховну) з дотриманням правил біологічної та педагогічної етики, біобезпеки, біозахисту.
- Здатність планувати і проводити наукові дослідження в галузі біології і на межі предметних галузей (зокрема, психолого-педагогічні дослідження), здійснювати їх інформаційне, методичне, матеріальне забезпечення, інтерпретувати дані і робити висновки, готувати результати наукових робіт (і, за потреби, психолого-педагогічних досліджень) до оприлюднення.
- Знання основних сучасних положень фундаментальних наук стосовно походження, розвитку, будови і процесів життєдіяльності живих організмів, здатність їх застосовувати для формування у студентів світоглядної позиції (під час реалізації завдань педагогічного спрямування).

Очікувані результати навчання

Проходження виробничої (асистентської) практики здобувачами РОВ «Магістр» за спеціальністю 091 Біологія (за ОПП «Біологія») спрямоване на досягнення, закріплення і вдосконалення наступних програмних результатів:

- Вміти спілкуватись в діалоговому режимі українською та іноземною мовами з колегами (іншими практикантами, викладачами випускових кафедр) та цільовою аудиторією (студентами 1, 2, 3 курсу)
- Використовувати бібліотеки, інформаційні бази даних, інтернет ресурси для пошуку необхідної інформації (біологічного та педагогічного спрямування)
- Знаходити шляхи швидкого і ефективного розв'язку поставленого завдання (науково-дослідного, педагогічного, навчального, виховного), генерування ідеї, використовуючи отримані знання та навички (та використовуючи компетентності, здобуті при вивченні освітніх компонент програми).
- Визначати свій внесок у справу (науково-дослідну, освітню), здійснювати злагоджену роботу на результат з урахуванням суспільних, державних і виробничих інтересів (як науковця-біолога та викладача закладу вищої освіти).
- Знати основні правила біологічної (та педагогічної) етики, біобезпеки, біозахисту, основні підходи до оцінки ризиків за умов застосування новітніх біологічних, біотехнологічних і медико-біологічних методів та технологій (в науково-дослідній, лабораторній, освітній діяльності).
- Дотримуватись норм академічної доброчесності під час навчання та провадження наукової (і педагогічної) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів наукової роботи (і освітнього процесу), знати основні правові категорії та особливості використання результатів інтелектуальної діяльності під час біологічного дослідження та викладання
- Вміти визначати потенційно небезпечні виробничі процеси що можуть створювати загрозу виникнення надзвичайних ситуацій (в умовах навчальної та науково-дослідної лабораторії) та дотримання правил безпеки життєдіяльності (під час виконання біологічних досліджень та під час освітніх занять).
- Знати особливості розвитку сучасної біологічної науки, основні методологічні принципи наукового дослідження, методологічний і методичний інструментарій проведення наукових досліджень за спеціалізацією (відповідно до завдань наукової тематики кафедр, до завдань кваліфікаційної роботи (проекту)).
- Вміти моделювати основні процеси дослідження (наукового біологічного, психолого-педагогічного) з метою вибору методів дослідження, апаратурного забезпечення або створення (апробації) нових методик.
- Вміти проводити статистичну обробку, аналіз та узагальнення отриманих експериментальних (біологічних, педагогічних, статистичних) даних із використанням програмних засобів та сучасних інформаційних технологій, що використовують в галузі біології.
- Знати і аналізувати принципи структурно-функціональної організації, механізмів регуляції та адаптації організмів (і вміти пояснити ці студентам)
- Демонструвати знання про основні закономірності формування, кількісної оцінки та стратегії збереження біологічного різноманіття, збільшення продуктивності й стійкості агроценозів та природних екосистем (а також використовувати їх під час навчальних занять)
- Використовувати інноваційні підходи для розв'язання конкретних біологічних завдань (в науково-дослідній та фаховій діяльності).
- Знати основні вимоги чинного законодавства України щодо використання біологічних ресурсів (і вміти доступно і зрозуміло пояснити їх іншим учасникам

освітнього процесу). Користуватися нормативно-правовими актами та нормативно-технічною документацією у сфері наукової (а також педагогічної) діяльності.

- Знати принципи розробки алгоритму та проведення дослідно-пошукової діяльності за спеціалізацією.
- Застосовувати набуті знання за спеціалізацією для вирішення конкретних практичних (біологічних науково-дослідних, педагогічних) завдань.

Зміст практики

Зміст практики включає базові питання з фундаментальних дисциплін біології, загальної та прикладної методики навчання, знання з педагогіки та психології юнацького віку. А саме, актуальні проблеми викладання біологічних дисциплін у ЗВО в світлі вимог Болонської системи освіти, реалізація виховних завдань для формування наукового світогляду, патріотичного виховання на прикладах видатних наукових постатей у даних галузях, сприяння гуманізації, естетизації, екологізації особистості.

Основні види і форми роботи здобувачів РВО «магістр»

1. Навчальна робота:

- проведення практичних і лабораторних занять;
- проведення консультацій для студентів 1-2 курсів з навчального предмету;
- проведення індивідуальних занять зі студентами 1-2 курсів;
- відвідування занять провідних викладачів кафедри та своїх однокурсників з подальшим їх аналізом;
- перевірка контрольних робіт, що передбачені робочим навчальним планом.

2. Науково-методична робота

- ознайомлення з робочими навчальними планами, навчальними програмами і навчально–методичними комплексами дисциплін відповідних напрямів підготовки;
- вивчення наукової методичної літератури з метою теоретичного осмислення і оптимізації реального навчального процесу;
- розробка конспектів семінарських, практичних лабораторних занять;
- підготовка навчально-методичних матеріалів до самостійної роботи студентів;
- складання завдань для проведення модульного та підсумкового контролю, завдань для проведення тестового контролю;
- впровадження інноваційних форм і методів навчання;
- проведення методичного аналізу навчального матеріалу з метою прогнозування можливих труднощів його засвоєння студентами;
- виконання індивідуального завдання за рішенням групового керівника.

3. Науково-дослідна робота

- систематизація теоретичних знань для якісного виконання поставлених науково-практичних завдань випускної кваліфікаційної роботи здобувача рівня вищої освіти рівня “магістр”;
- виконання експерименту для написання випускної кваліфікаційної роботи здобувача рівня вищої освіти рівня “магістр”;
- оформлення тексту випускної кваліфікаційної роботи;
- підготовка доповідей і виступів на методичних семінарах, симпозіумах, наукових конференціях;
- виконання індивідуального завдання за рішенням керівника випускної кваліфікаційної роботи.

4. Організаційно-виховна робота

- ознайомлення з планом організаційно - виховної роботи факультету, кафедри;
- ознайомлення з принципами управління діяльністю структурних підрозділів університету;
- участь у роботі засідань кафедри факультету;
- складання психолого-педагогічної характеристики на студентську академічну групу на основі використання психолого-педагогічних методик (соціометрія, визначення психологічного клімату студентської групи) (для педагогічних спеціальностей);
- участь у виховній роботі в студентському колективі, виконання доручень куратора (тьютора) академічної групи;

- участь у профорієнтаційній роботі.

Конкретний зміст практики затверджується на засіданні кафедри біології людини та імунології, кафедри біології.

9. Індивідуальні завдання

Під час педагогічної практики студенти **повинні**:

1) ознайомитися:

- з навчально-методичною та науковою роботою кафедри, на якій проводиться практика;
- з програмно-методичним забезпеченням тієї навчальної дисципліни, з якої будуть проводитися заняття практикантом;
- зі специфікою методики роботи викладачів;

2) вивчити:

- навчальні програми тієї дисципліни, з якої будуть проводитися практичні заняття;
- психологічні, вікові та індивідуальні особливості студентів групи, де будуть проводитися навчальні заняття, стан успішності цих студентів;
- особливості організації та проведення науково-дослідницької роботи студентів;

3) сформувати навички й уміння майбутньої педагогічної діяльності, для чого:

- відвідувати заняття викладачів кафедри;
- розробити розгорнутий план-конспект практичного заняття відповідно до робочої навчальної програми;
- провести заняття, в тому числі й одне залікове заняття;
- відвідати заняття своїх колег та взяти участь в їхньому обговоренні, написати аналіз (рецензію) цих занять.

Методичні рекомендації

Виробнича практика є завершенням вивчення дисциплін «Педагогіка та методика виховної роботи», «Педагогіка вищої школи», «Методика навчання біології», «Методика викладання біологічних дисциплін у ВНЗ», вибіркових спецкурсів «Основи педагогічної майстерності». Під час практики студенти повинні розвинути свої індивідуальні здібності і закріпити навички професійної педагогічної підготовки, здобуті впродовж вивчення вищезгаданих дисциплін та спецкурсів. Під час підготовки до лекцій, лабораторних, та практично-семінарських занять студентам необхідно консультуватись з керівником практики та провідними викладачами курсу, які нададуть чіткі методичні рекомендації щодо їх організації та проведення, забезпечать необхідними методичними матеріалами, в тому числі в електронному вигляді.

Рекомендації щодо дій магістранта на базі практики:

Упродовж **першого тижня** магістрант:

- 1) отримує настанови на випускаючих кафедрах;
- 2) закріплюється за академічною групою, на базі якої виконує навчальну, науково-методичну, науково-дослідну та організаційно-виховну роботу з практики, знайомиться з документацією з асистентської практики (завдання-звіт, індивідуальне завдання, графіком роботи), вивчає документацію кафедри – план роботи, програми, методичне забезпечення відповідних дисциплін кафедри, індивідуальний план викладача кафедри, положення про кураторство і складає на

цій основі індивідуальний план практики, який обов'язково затверджується груповим керівником;

- 3) з'ясовує наявність і відповідність засобів навчання змісту навчальної дисципліни та інших форм роботи зі студентами (знайомство з обладнанням навчальних аудиторій, методичних кабінетів, музеїв, бібліотек тощо);
- 4) ознайомлюється з напрямками роботи науково-дослідних лабораторій кафедри, з роботою навчально-методичного кабінету;
- 5) отримує індивідуальне завдання від керівника практики;
- 6) відвідує всі лекції провідного викладача з відповідної дисципліни та заняття практичного модуля всього потоку; відвідує всі заняття у закріпленій академічній групі з метою вивчення контингенту академгрупи.

Протягом **другого-шостого тижнів** магістрант:

- 1) активно виконує всі види робіт асистента кафедри: відвідує всі лекції провідного викладача з дисципліни та заняття студентів-практикантів, здійснює самоаналіз та аналіз проведених занять;
- 2) виконує всю роботу асистента у закріпленій академічній групі;
- 3) проводить заняття практичного модуля за розкладом; здійснює роботу в межах самостійного модуля (проведення занять, розробка планів, складення конспектів занять, розробка тестових завдань для підсумкового контролю тощо), готує та проводить індивідуальні заняття зі студентами;
- 4) добирає та виготовляє відповідну наочність, веде облік оцінок у журналі під наглядом провідного викладача дисципліни від кафедри, виконує завдання щодо методичного вдосконалення навчальної дисципліни, бере участь у роботі засідань кафедри факультету;
- 5) проводить організаційну роботу у закріпленій академгрупі в якості куратора; складає психолого-педагогічну характеристику на колектив академічної групи, виконує групове та індивідуальне завдання з фаху, оформлює випускні магістерську роботу, веде документацію.

На **останньому тижні** практики магістрант оформлює документацію з практики, готується до заліку і підсумкової конференції.

Магістрант працює не менше 6 годин на день.

Для реалізації основної мети асистентської практики магістранти повинні виконати вище зазначені завдання з наступних дисциплін, приблизний розрахунок яких зазначено надалі:

- «Анатомія людини» (I курс, спеціальність 091 Біологія, 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини));
- «Гістологія з основами ембріології» (I курс, спеціальність 091 Біологія, 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини));
- «Біофізика» (I курс, спеціальність 091 Біологія, 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини));
- «Цитологія» (II курс, спеціальність 091 Біологія, 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини));
- «Фізіологія людини і тварин» (III курс, спеціальність 091 Біологія, 014 Середня освіта (Біологія));
- «Ботаніка (анатомія і морфологія рослин)» (I курс, спеціальність 091 Біологія, 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини));
- «Ботаніка (систематика рослин)» (II курс, спеціальність 091 Біологія, 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини));
- «Екологія» (II курс, спеціальність 091 Біологія, 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини));
- «Мікробіологія і вірусологія» (II курс, спеціальність 091 Біологія, 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини));

- «Фізіологія рослин» (III курс, спеціальність 091 Біологія, 014 Середня освіта (Біологія))

Перед кожним заняттям магістрант зобов'язаний представити конспект для узгодження з ведучим викладачем даної дисципліни, що є допуском до проведення даного заняття.

Під час виробничої практики повинні бути оцінені наступні види робіт:

1. проведення лабораторних робіт з визначеної дисципліни,
2. самоаналіз проведеного заняття та аналіз проведених занять іншими магістрантами,
3. складання контрольних тестів з визначеного викладачем модулю дисципліни,
4. виконання робіт в межах модулю самостійної роботи: проведення заняття, розробка дидактичних матеріалів, створення контрольного блоку тощо,
5. проведення засідання проблемної групи на кафедрі,
6. виготовлення та впорядкування начально-методичного забезпечення навчальної дисципліни,
7. оформлення «Вступу» до випускної магістерської роботи,
8. проведення кураторської години,
9. складання психолого-педагогічної характеристики на студентський колектив.

Вимоги до звіту

Після закінчення виробничо-асистентської практики магістрант оформлює документацію на залік і здає:

- 1) груповому керівнику
  - завдання-звіт роботи магістранта;
  - 2 конспекти залікових занять;
  - розробка окремих розділів з навчально-методичного комплексу обраної дисципліниіндивідуальне завдання – примірник «Вступу» до магістерської роботи, затверджений науковим керівником.
- 2) методисту з педагогіки
  - методичну розробку кураторської години;
  - психолого-педагогічну характеристику на студентський колектив академічної групи.

Питання до диференційованого заліку з виробничої (асистентської) практики

1. Чи вдалося реалізувати робочу програму з обрвної дисципліни під час проходження педагогічної практики?
2. Наскільки зміст залікового заняття відповідав вимогам програми, чи були допущені відхилення? Якщо так, то чи були вони необхідними, чи випадковими?
3. Оцініть оптимальність змістужаняття(об'єм, складність, науковість тощо).
4. Чи вдалося на заліковому занятті звернути увагу на формування загальнологічних умінь аналізувати, порівнювати, узагальнювати, робити висновки; спеціальних умінь і навичок ставити досліди, проводити спостереження, працювати з роздатковим матеріалом, загальнонаукових умінь працювати з текстом і позатекстовими компонентами підручника? Якщо ні, то визначте причини не виконання цих вимог програми.
5. Вирішення основних освітніх, виховних і розвиваючих завдань заняття. Подумайте, чи правильно були визначені завдання залікового заняття?
6. Чи вдалося Вам пов'язати завдання залікового уроку із завданнями попередніх і наступнихзанять? Як саме?
7. Чи була досягнута основна мета залікового заняття?
8. Обґрунтування обраної структури і методичних прийомів ведення залікового заняття.
9. Виявіть взаємозв'язок між метою залікового заняття, його типом і етапами.
10. Чи вдалося вам витримати заплановану структуру залікового заняття? Якщо ні, то чим це обумовлено?
11. Як вам вдалося при повторенні навчального матеріалу попереднього заняття продовжити формування провідних ідей курсу на заліковому занятті чи повторення було організовано на репродуктивному рівні?
12. Чи використали ви основні положення поетапного формування понять при поясненні завданя на заліковому занятті?
13. Чи була можливість реалізувати міжпредметні зв'язки на заліковому занятті? Як ви їх реалізували ?
14. На якому рівні було організовано закріплення і узагальнення вивченого матеріалу залікового заняття?
15. Чи відповідав обсяг і характер домашнього завдання на заліковому занятті віковим особливостям студентів?
16. Чи було направлене домашнє завдання проведеного заняття на закріплення основних питань теми, що вивчалася?
17. Чи забезпечить виконання домашнього завдання проведеного заняття більш якісне вивчення матеріалу наступного уроку?
18. Які методи і методичні прийоми були застосовані на кожному етапі проведеного заняття? Чи сприяли дібрані методи вирішенню завдань кожного етапу заняття?
19. Аналіз діяльності студентів на заліковому занятті.
20. Які форми організації навчально - пізнавальної діяльності студентів на проведеному уроці (індивідуальні, групові, колективні) були використані і чому? Скільки студентів одержали оцінки за урок?
21. Як враховувалися особливості академічної групи, рівень розвитку студентів при плануванні і вирішенні завдань залікового заняття?
22. Як здійснювався диференційований та індивідуальний підхід до студентів під час проведення залікового заняття? Чи були моменти на занятті, коли студенти лише пасивно були присутні на ньому?
23. Чи були втрати робочого часу на проведеному занятті? Чому це відбулося? Що необхідно зробити на наступному занятті для виправлення цього недоліку?

24. Використання основного навчального обладнання. Чи вдалося вам ефективно використати обладнання, що є в кабінеті під час проведення залікового заняття? Як ви використовували?
25. Які заняття та інші форми організації навчання були проведені під час проходження педагогічної практики? Які заняття були найефективнішими і завдяки чому?
26. Які виникали труднощі у підготовці і проведенні занять під час проходження педагогічної практики та їх причини?
27. Які ефективні форми й методи навчання використовувалися під час практики.
28. Які були виготовлені засоби навчання під час проходження педагогічної практики.
29. Яка була проведена позакласна робота під час проходження педагогічної практики, її аналіз.

Методи контролю

Поточний контроль здійснюється методистами протягом проходження студентами педагогічної практики шляхом аналізу та оцінки їх систематичної роботи, залікових навчальних занять.

Підсумковий контроль здійснюється наприкінці проходження практики шляхом оцінювання цілісної систематичної педагогічної діяльності студентів протягом конкретного періоду. При висвітленні диференційованої оцінки студенту враховується рівень теоретичної підготовки майбутнього викладача, якість виконання завдань практики, рівень оволодіння педагогічними вміннями й навичками, ставлення до студентів, акуратність, дисциплінованість, якість оформлення документації та час її подання.

Перевірка та оцінювання знань, умінь і практичних навичок студентів здійснюються за 100-бальною шкалою у процесі залікового модульного контролю. Загальна оцінка складається з оцінок за результатами сумування оцінок поточного і підсумкового модульного контролю (див. таблиці 1, 2).

Таблиця 1

Загальна шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Диференційований залік є підсумковим модульним контролем практики і проводиться після закінчення практики (3-й семестр навчання). Під час заліку визначається рейтингова оцінка успішності студентів за проведену практику. Рейтингова залікова оцінка студента не повинна бути меншою від 60 балів. Вона дорівнює сумі оцінок за захист звіту про практику та демонстрацію набутих студентом практичних знань і вмінь, а також базується на результатах поточного контролю (відвідування, повнота і якість виконання завдань практики, відгук керівника практики від бази, вчасність та якість оформлення студентом щоденника і звіту про практику (див. таблицю 2).

Таблиця2

Шкала підсумкового залікового модульного контролю

№	Вид діяльності студента-практиканта	К-ть балів
1.	Загальне оформлення ведення педагогічного щоденника та звіту з практики	0-10
2.	Психолого-педагогічний розділ практики	0-20
3.	Виховна робота: допомога куратору у окремих видах діяльності	0-5
4.	Позитивний відгук керівника від вищого навчального закладу з фаху «відмінно» «добре» «задовільно» «незадовільно»	20 15 10 0
5.	Складання диференційованого заліку	0-40
9.	Презентація результатів проходження практики на звітній конференції (фотозвіт, відеоабо медіа презентація)	0-5
10.	Всього	0-100

Предметом оцінювання якості практичної підготовки студента є рівень набутих ним практичних знань і навичок, уміння вести полеміку та захищати запропоновані у звіті положення. Отже, якість практичної підготовки студента оцінюється за такими показниками поточного і підсумкового модульного контролю:

- 1) самостійне проведення навчальних занять;
- 2) повнота і якість виконання завдань практики, відгук керівника практики від бази;
- 3) вчасність та якість оформлення студентом щоденника і звіту про практику, своєчасне представлення їх на перевірку керівникові;
- 4) демонстрація набутих практичних знань і вмінь, захист звіту про практику.

Рейтингове оцінювання поточного контролю

Повнота і якість виконання завдань практики, відгук керівника практики від бази є важливим показником процесу практичної підготовки. Максимальна оцінка становить 20 балів. Оцінка за повноту і якість виконання завдань практики визначається, як це представлено в таблиці 3.

Оцінювання повноти і якості виконання завдань практики

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
20-16	відмінно	Якщо характеристика від бази практики позитивна, до заліку надані письмові первинні матеріали результатів виконання всіх завдань практики (плани-конспекти та інші документи)
15-11	добре	Якщо характеристика від бази практики позитивна, до заліку надані письмові первинні матеріали результатів виконання більшості завдань практики
10-6	задовільно	Якщо характеристика від бази практики позитивна, до заліку надані не в повному обсязі письмові первинні матеріали результатів виконання завдань практики
5-0	незадовільно	Якщо характеристика від бази практики негативна, до заліку не надані або частково надані письмові первинні матеріали результатів виконання завдань практики

Вчасність та якість оформлення студентом щоденника і звіту про практику, своєчасне представлення їх на перевірку керівникові свідчать про сумлінність та дисциплінованість студента. Вони визначаються за якістю оформлення та змісту. На оцінювання цього показника відводиться максимально 10 балів, які розподіляються, як це показано в таблиці 4.

Оцінювання вчасності та якості оформлення документації

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
10-8	відмінно	Якщо щоденник і звіт оформлені у відповідності з вимогами, а зміст відбиває результати виконання основних завдань практики
7-5	добре	Якщо щоденник і звіт оформлені у відповідності з вимогами, а зміст не повністю відбиває результати виконання основних завдань практики
4-2	задовільно	Якщо щоденник і звіт оформлені переважно у відповідності з вимогами, а зміст приблизно відбиває результати виконання основних завдань практики
1-0	незадовільно	Якщо щоденник і звіт не відбивають результатів проходження практики або вони відсутні

Підсумковий заліковий модульний контроль

Демонстрація набутих студентом практичних знань і вмінь та захист звіту про практику є завершальним етапом в оцінюванні результатів його практичної підготовки. Оцінка за захист звіту про практику та демонстрацію набутих студентом практичних знань і вмінь визначається за якістю доповіді про виконання плану практики та відповідей на запитання. Максимальна оцінка – 40 балів. Вона визначається у відповідності з даними таблиці 4.

Оцінювання демонстрації набутих знань і вмінь, захисту звіту про практику

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
40-31	відмінно	Якщо доповідь і відповіді на запитання вірні й повні
30-21	добре	Якщо доповідь недостатньо повна, а відповіді недостатньо вірні або викладені з незначними помилками
20-11	задовільно	Якщо доповідь неповна, а відповіді в основному вірні, але викладені зі значними помилками
1-0	незадовільно	Якщо доповідь не підготовлена або не розкриває суті проведеної роботи

Таким чином, за отриманою студентом загальною сумою балів поточного та підсумкового модульного контролю керівник практики від університету виставляє оцінку в залікову відомість і залікову книжку за шкалою ECTS та національною шкалою.

Рекомендована література

Навчальні посібники

Загально-методичні

1. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття) - К.: Райдуга, 1994.
2. Закон України «Про внесення змін і доповнень до закону УРСР «Про освіту» // Голос України, 25 квітня 1996 р.
3. Закон про вищу освіту // Освіта. - 20-27 лютого 2002 р.
4. Болюбаш Я.Я. Доповідна записка про проведення педагогічного експерименту щодо запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації // Вища школа. 2003. - № 4-5. - С.113-115.
5. Верзилин Н.М. Проблема методики преподавания биологии. - М.: Педагогика, 1974. - 222 с.
6. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. - Київ: Центр навчальної літератури, 2006. - 384 с.

Фахові

1. Ганонг Вильям Ф. Фізіологія людини: Підручник/Пер. з англ. - Львів: БаК, 2002. - 784с.
2. Гуминский А.А. и др. Руководство к лабораторным занятиям по общей и возрастной физиологии. - М.: Просвещение, 1990. - 239с.
3. Казаков В.Н., Леках В.А., Тарапата Н.И. Физиология в задачах: учебное пособие. М.: Феникс, 1996. - 409с.
4. Кубатько Б.И. Физиология человека и животных. В двух частях - Херсон, 2000.
5. Общий курс физиологии человека и животных. В двух томах./ А. Д. Ноздрачев, И. А. Батуев и др. - М.: Высшая школа, 1991.
6. Основні поняття і визначення з курсу фізіології людини і тварин / Макаруч М.Ю., та ін. - К.: Фітоцентр, 2003. - 144 с.
7. Физиология человека. В трех томах. Пер. с англ./Под ред. Р. Шмидта и Г. Тевса. - М.: Мир, 1996.
8. Физиология человека: Учебник / В двух томах. / В.М. Покровский, Г.Ф. Коротько, В.И. Кобрин и др.; Под ред. В.М. Покровского, Г.Ф. Коротько. - М.: Медицина, 1998.
9. Чайченко Г.М. та ін. Фізіологія людини і тварин: Підручник. - К.: Вища школа, 2003. - 463с.
10. Яновський І.І., Ужако П.В. Фізіологія людини і тварин. Практикум: Навч. посібник. - К.: Вищашкола, 1991. - 175с.
11. Ярослав С.Ю., Ананенко М.Т. Практикум по фізіології людини і тварин. - К.: Вищашкола, 1976. - 380с.
12. Анатомия человека: В двух томах. Под ред. М.Р. Сапина. - 4-е изд., стереотипное. - М.: Медицина, 1997. - 544 с.
13. Свиридов А.Н. Анатомия человека. - Киев: Вища школа. Головное изд-во, 1983. - 359 с.
14. Аносов І.П., Хоматов В.Х. Анатомія людини у схемах. К.: Вища школа, 2002. - 191 с.
15. Бажора Ю.І., Пішака В.П. Медична біологія. Вінниця: Нова книга, 2004. - 656с.
16. Иваницкий М.Ф. Анатомия человека (с основами динамической спортивной морфологии): Учеб. для ин-тов физ. культуры. - М, ФиС, 1985. - 539 с.
17. Коляденко Г. І. Анатомія людини. К.- Либідь, 2001. - 348 с.
18. Курепина М.М., Ожигова А.П., Никитина А.А. Анатомия человека: Учеб. Для высш. учеб. заведений. - М. Туманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2003. - 384 с.
19. Липченко В.Я., Самусев Р.П. Атлас анатомии человека: Классическая учебная литература. - М.: «Альянс-В», 1998. - 320 с.
20. Сапин М.Р., Билич Г.Л. Анатомия человека. - М.: Издательский Дом ОНИКС: Альянс-В, 1999. - 632 с.

21. Свиридов О. І. Анатомія людини. К.: Вища школа, 2001.-372 с.
22. Старушенко Л.І. Анатомія та фізіологія людини. - К.: Здоров'я, 2003. - 336 с.